

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

PROVOZNĚ EKONOMICKÁ FAKULTA

OBOR PROVOZ A EKONOMIKA

KATEDRA OBCHODU A FINANČÍ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Povinné odvody zaměstnanců a osob samostatně
výdělečně činných**

Vypracovala: Jana Horáková

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Josef Březina, CSc.

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra obchodu a financí

Akademický rok 2008/2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jana Horáková

obor Provoz a ekonomika

Vedoucí katedry Vám ve smyslu Studijního a zkušebního řádu ČZU v Praze
čl. 16 určuje tuto bakalářskou práci.

Název tématu: **Povinné odvody zaměstnanců a osob samostatně
výdělečně činných**

Struktura bakalářské práce:

1. Úvod
2. Cíl práce a metodika
3. Literární rešerše
4. Výsledky práce
5. Závěr
6. Seznam literatury
7. Přílohy

V Praze dne: 19.11.2008

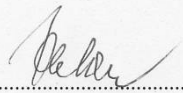
Rozsah původní zprávy: 30 - 40 stran

Seznam odborné literatury:

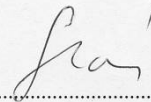
- 1, VANČUROVÁ, A.: Daňový systém ČR aneb učebnice daňového práva. VOX Praha , aktuální verze.
- 2, VANČUROVÁ, A.: Nutnost zpřísnění kritérií pro evidenci příjmů jednotlivců. In: Sborník konference "Veřejné finance" VŠE Praha 2007.
- 3, VANČUROVÁ, A.: Možnosti a meze integrace pojistného sociálního pojištění a daně z příjmů fyzických osob. In: Sborník konference "Veřejné finance" VŠE Praha 2006.
- 4, WEBEROVÁ, J.: Pojistné veřejného zdravotního pojištění v kontextu časového vývoje. In: Sborník konference "Veřejné finance" VŠE Praha 2008.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Josef Březina, CSc.**

Termín odevzdání bakalářské práce: duben 2009

Vedoucí katedry

Děkan

V Praze dne: 19.11.2008

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Povinné odvody zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných“ vypracovala samostatně a použila pramenů, které uvádím v příloženém seznamu literatury.

V Praze dne:

Jana Horáková

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji vedoucímu bakalářské práce panu Ing. Josefu Březinovi za odborné vedení a konzultace při zpracování této bakalářské práce.

Povinné odvody zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných

Souhrn:

Obsahem této bakalářské práce je popis povinných odvodů zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných. Práce je zaměřena na charakteristiku jednotlivých povinných odvodů, jejich specifika a postup stanovení jejich výše.

První část je tvořena literární rešerší dostupných dokumentů vztahující se k danému tématu. Práce se nejdříve věnuje dani z příjmů fyzických osob a poté sociálnímu pojištění, resp. jednotlivým jeho subsystémům – veřejnému zdravotnímu pojištění, důchodovému pojištění, nemocenskému pojištění a státní politice zaměstnanosti.

Druhá část práce je tvořena částí empirickou, která porovnává výši jednotlivých povinných odvodů zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných při stejné výši příjmů na konkrétním příkladě. Empirická část zkoumá, zda-li je výhodnější být zaměstnancem či osobou samostatně výdělečně činnou. Poslední kapitola empirické části otevírá otázku jednocení povinných odvodů.

Klíčová slova:

Daň z příjmu, veřejné zdravotní pojištění, důchodové pojištění, nemocenské pojištění, státní politika zaměstnanosti

Income tax and deductions of employees and self-employed individuals

Summary:

This bachelor thesis contains a characterization of income tax and deductions of employees and self-employed individuals. This thesis focuses on description of obligatory deductions, their specifics and calculation procedures.

The first part contains a literature research related to the topic. This first part is concerned with natural person income tax and then with other deductions or more precisely with its subsystems – public health insurance, pension insurance, sickness insurance and state policy of employment.

Second part consists of empiric part which compares income tax and deductions of employees and self-employed individuals at the same income level on the specific example. This part compares advantages of an employee and a self-employed individual. Last chapter of empiric part opens a question about integration of income tax and deductions.

Key words:

Income tax, public health insurance, pension insurance, sickness insurance, state policy of employment

Obsah

1 ÚVOD.....	4
2 CÍL PRÁCE A METODIKA	5
3 LITERÁRNÍ REŠERŠE.....	6
3.1 POVINNÉ ODVODY	6
3.2 DAŇ Z PŘÍJMŮ FYZICKÝCH OSOB.....	8
3.2.1 Zaměstnanci.....	9
3.2.2 Osoby samostatně výdělečně činné.....	10
3.2.3 Stanovení daňové povinnosti	11
3.3 SOCIÁLNÍ POJIŠTĚNÍ	14
3.3.1 Zaměstnanci.....	16
3.3.2 Osoby samostatně výdělečně činné.....	18
4 VÝSLEDKY PRÁCE	22
4.1 POROVNÁNÍ POVINNÝCH ODVODŮ ZAMĚSTNANCE A OSOBY SAMOSTATNĚ VÝDĚLEČNĚ ČINNÉ.....	22
4.1.1 Povinné odvody zaměstnance	23
4.1.2 Povinné odvody osoby samostatně výdělečně činné	24
4.1.3 Vyhodnocení	24
4.2 SJEDNOCENÍ POVINNÝCH ODVODŮ.....	26
5 ZÁVĚR	28
6 SEZNAM LITERATURY	30

1 Úvod

Tato bakalářská práce se zabývá odvody, které jsou ze svých příjmů povinni hradit zaměstnanci a osoby samostatně výdělečně činné. Jedná se o odvody, jejichž hrazení je stanoveno zákony, tudíž se jim nelze vyhnout. Proto je v zájmu zaměstnanců i osob samostatně výdělečně činných dozvědět se o této problematice co nejvíce.

Mezi povinné odvody patří daň z příjmů fyzických osob a pojistné na sociální pojištění, které se dále člení na čtyři subsystémy: veřejné zdravotní pojištění, nemocenské pojištění, důchodové pojištění a státní politiku zaměstnanosti. Už z této informace vyplývá, že konstrukce jednotlivých odvodů je poměrně složitá. Není proto divu, když daňové přiznání za zaměstnance či osobu samostatně výdělečně činnou podává na Finanční úřad jiná osoba – daňový poradce, účetní..apod. Totéž platí pro podání přehledu o příjmech a výdajích (za osobu samostatně výdělečně činnou) na Českou správu sociálního zabezpečení a na vybranou zdravotní pojišťovnu. Přesto je možné do systému povinných odvodů proniknout, porozumět mu a zvládnout veškerou administrativu s tím spojenou sám.

Tato bakalářská práce může posloužit jako zdroj důležitých a užitečných informací.

2 Cíl práce a metodika

Cílem práce je vyhledání a soupis dostupných informací o problematice povinných odvodů zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných. Zaměstnanci a osoby samostatně výdělečně činné tvoří většinu populace v produktivním věku. Jedná se tedy o téma velice důležité a je užitečné mít o něm přehled. Oblast povinných odvodů se neustále vyvíjí. Tato bakalářská práce zachycuje aktuální stav, tedy stav v roce 2009.

Použitou metodou je studium dostupných pramenů, ze kterých vychází literární rešerše. K literární rešerši byla použita literatura zabývající se daňovým systémem v České republice, odborné příspěvky z konferencí, internetové zdroje oficiálních institucí a samozřejmě také platná legislativa, které stanovuje práva a povinnosti zaměstnanců, zaměstnavatelů a osob samostatně výdělečně činných, to znamená osob, které povinné odvody hradí. Práce sumarizuje použité zdroje a poskytuje informace, z jakých příjmů se odvádí daň, resp. pojistné, co tvoří základ daně, resp. vyměřovací základ, jaká je sazba daně, resp. sazba pojistného a další důležité informace mající vliv na konečnou výši odvodů.

Konkrétní aplikace povinných odvodů je obsahem empirické části. Táto část bakalářské práce je věnována praktickému porovnání povinných odvodů, které ze svých příjmů hradí zaměstnanci a osoby samostatně výdělečně činné. Táto část se snaží zodpovědět na otázku, zda-li je výhodnější být zaměstnancem či osobou samostatně výdělečně činnou.

Součástí empirické části je i otevření otázky sjednocení povinných odvodů, která je často diskutována odbornou i laickou veřejností.

3 Literární rešerše

3.1 Povinné odvody

Celková odvodová povinnost představuje souhrn všech plateb, kterými je subjekt povinen podle zvláštních zákonů přispívat veřejnoprávní soustavě. Mezi povinné odvody zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných v České republice patří daň z příjmů fyzických osob a sociální pojištění.

Povinné odvody mají charakter daně, která snižuje důchod příjemce. Daň je povinná, zákonem uložená platba, která plyne do veřejného rozpočtu. Je nenávratná, neekvivalentní a zpravidla neúčelová. [1]

Daně plní veřejný rozpočet. To však není jejich jediná funkce. Mezi nejdůležitější funkce daní patří: fiskální, alokační, redistribuční, stimulační a stabilizační. Fiskální funkce je schopnost daní naplnit veřejný rozpočet, alokační funkce daní řeší tržních selhání, redistribuční funkce zmírňuje rozdíly v důchodech, stimulační funkce využívá toho, že daně stimulují k určitému chování ekonomických subjektů a stabilizační funkce stabilizuje příjem veřejného rozpočtu během jednotlivých fází ekonomického cyklu [1].

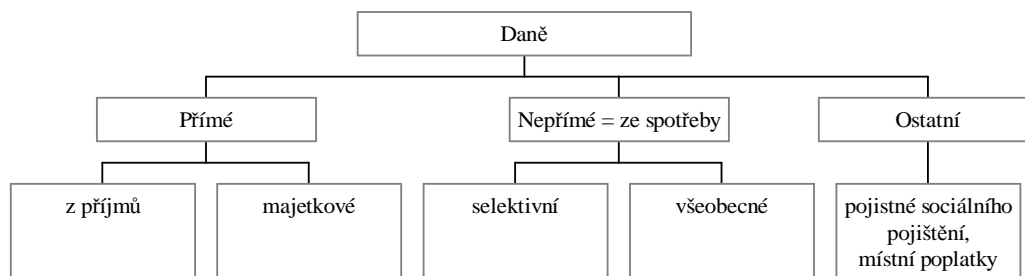
Daně můžeme třídit podle různých kritérií. Z hlediska základu daně je dělíme na *běžné* a *kapitálové*. Základem běžné daně je toková veličina, zatímco základem kapitálové daně je stavová veličina. Povinné odvody patří mezi daně běžné.

Ve vztahu k zdaňovacímu období rozlišujeme *daně bez zdaňovacího období* a *daně s pravidelnou periodicitou výběru*. Daně bez zdaňovacího období jsou vybírány vždy, když nastane určitá událost, zatímco daně s pravidelnou periodicitou jsou vybírány pravidelně (měsíčně, čtvrtletně, ročně...). Povinné odvody spadají mezi daně s pravidelnou periodicitou.

Daňový systém České republiky tvoří daně *přímé* a *nepřímé*. Daně přímé se počítají z předmětu daně poplatníka, který je zpravidla také povinen daň odvést. Naproti tomu u nepřímých daní není známa osoba, která nese daňové břemeno. Pojistné

sociálního pojištění je velice specifické a tudíž nespadá ani do jedné ze zmíněných kategorií. Pro názornější představu následuje schéma daňového systému České republiky.

Schéma 1: Daně daňového systému České republiky

Zdroj: [1]

Daně z příjmů se dále člení na *daň z příjmů fyzických osob* a na *daň z příjmů právnických osob*.

Tato bakalářská práce se zabývá povinnými odvody zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných, proto se následující text bude týkat pouze daně z příjmů fyzických osob a pojistného sociálního pojištění.

V jaké míře daň z příjmů fyzických osob na jednotlivé subjekty dopadá, určují základní konstrukční prvky daně: daňový subjekt, předmět daně, osvobození od daně, základ daně, odpočty od základu daně, sazby daně a slevy na dani [1].

Pojistné, kterým subjekty přispívají do systému sociálního pojištění, má podobné konstrukční prvky: skupiny plátců, příjmy podléhající pojistnému, příjmy, které nejsou předmětem pojistného, vyměřovací základy jednotlivých skupin plátců, omezení těchto základů a sazby pojistného [2].

Jak již bylo zmíněno výše, daně plní veřejný rozpočet. Zákony je proto třeba nastavit tak, aby nedocházelo k daňovým únikům. Povinné odvody zaměstnance vypočítává a odvádí zaměstnavatel, jehož zájmem je mít mzdové účetnictví v pořádku. Pokud by zaměstnavatel do základu daně a do vyměřovacího základu zahrnoval menší příjem, než který skutečně zaměstnanci vyplatil, zaměstnanec by se o tom dozvěděl z výplatní pásky. Mohl by tak tedy činit pouze s vědomím zaměstnance. Riziko daňových úniků je tedy sníženo faktem, že by k němu museli dát souhlas oba dva –

zaměstnanec i zaměstnavatel. Jiná situace je u osob samostatně výdělečně činných. Ti si povinné odvody vypočítávají sami nebo to zadají účetní, daňovému poradci...apod. Je však pouze na nich, jaké příjmy jim nahlásí. Nejrizikovější skupinou osob samostatně výdělečně činných z hlediska daňových úniků jsou ty osoby, které prodávají zboží nebo poskytují služby konečným spotřebitelům a inkasují peníze v hotovosti. Osoba samostatně výdělečně činná ráda poskytne slevu konečnému spotřebiteli (minimálně ve výši „uspořené“ daně z přidané hodnoty), pokud od ní spotřebitel nebude vyžadovat daňový doklad. Tento problém mohly vyřešit registrační pokladny, byly však zrušeny kvůli jiným nevýhodám. Dle Ing. Vančurové může dojít ke zvratu, jen když bude zainteresován i odběratel – spotřebitel. Tomu by mohla být na příklad stanovena povinnost po určitou dobu se prokázat dokladem o nákupu zboží, příp. služby. Tato povinnost by samozřejmě musela být vynutitelná a porušení sankcionováno. Stejně jako konečný spotřebitel, tak i osoba samostatně výdělečně činná, která vydaje uplatňuje paušálem, ráda daňový doklad odmítne za slevu. [3]

Následující text je věnován jednotlivým povinným odvodům.

3.2 Daň z příjmů fyzických osob

Daň z příjmů fyzických osob je pravděpodobně nejznámější, nejneoblíbenější a nejsložitější daní v celém daňovém systému. Nejznámější proto, že se jedná o osobní důchodovou daň, kterou platí většina subjektů mající příjem, nejméně oblíbenou je z toho důvodu, že snižuje vytvořený důchod příjemce a nejsložitější právě kvůli složité konstrukci daně. Konstrukce daně je komplikovaná, protože zohledňuje sociální postavení poplatníků (zajišťuje redistribuci důchodu od osob s vyššími příjmy k osobám s nižšími příjmy) a zároveň vytváří takové podmínky, že poplatníky motivuje k chování, které je v souladu s prioritami společnosti.

Daňovým subjektem je podle zákona osoba povinná strpět, odvádět nebo platit daň. Daňové subjekty dělíme na poplatníky a plátce daně. *Poplatník* je daňový subjekt, jehož příjem je dani podroben. *Plátce* daně je daňový subjekt, který je ze zákona povinen odvést do veřejného rozpočtu daň sraženou jiným poplatníkům pod svou majetkovou odpovědností. Poplatníky daně z příjmu fyzických osob dále dělíme na

daňové rezidenty a nerezidenty. *Daňový rezident* má neomezenou daňovou povinnost (tzn. že podléhá dani z příjmů svými celosvětovými příjmy), zatímco *daňový nerezident* má omezenou daňovou povinnost (tzn. dani z příjmů podléhá jen příjmy ze zdrojů na území České republiky). [1]

Předmětem daně z příjmů fyzických osob jsou veškeré příjmy fyzických osob s výjimkou příjmů *vyňatých* (tzn. příjmů, které nejsou jejím předmětem). Předmětem daně dle zákona jsou [4]:

- a) příjmy ze závislé činnosti a funkční požitky,
- b) příjmy z podnikání a z jiné samostatné výdělečné činnosti,
- c) příjmy z kapitálového majetku,
- d) příjmy z pronájmu,
- e) ostatní příjmy.

Řada příjmů, které jsou předmětem daně, je *osvobozena*. Příjmy vstupující do *základu daně* získáme tak, že od veškerých příjmů fyzické osoby odečteme příjmy vyňaté a příjmy osvobozené. Základ daně dále snižují *odpočty*. Daň z příjmů fyzických osob vypočteme vynásobením upraveného základu daně a *sazby daně*. Vypočtenou daň snižují *slevy na daň*. Zdaňovacím obdobím je vždy kalendářní rok.

Jelikož je tato bakalářská práce zaměřena na povinné odvody zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných, následující text se bude zabývat pouze zaměstnanci a osobami samostatně výdělečně činnými, resp. daněmi z příjmů ze zaměstnání (dílní základ daně „příjmy ze závislé činnosti a funkční požitky“) a daněmi z příjmů z podnikání a z jiné samostatné výdělečné činnosti.

3.2.1 Zaměstnanci

Poplatníkem daně je zaměstnanec, zatímco *plátcem daně* je zaměstnavatel.

Předmětem daně jsou veškeré příjmy ze zaměstnání s výjimkou příjmů vyňatých.

Vyňaté příjmy jsou například náhrady cestovních výdajů do výše zákonného limitu poskytované v souvislosti s výkonem závislé činnosti, zaměstnavatelem poskytnuté ochranné pomůcky, pracovní oděvy a obuv, částky, kterými zaměstnavatel hradí zaměstnanci prokázané výdaje související s činností zaměstnavatele a náhrady za opotřebení vlastního nářadí zaměstnance.

Osvobozené příjmy tvoří nepeněžitá plnění od zaměstnavatele, které zlepšují pracovní a sociální podmínky zaměstnanců. Mezi ně patří například závodní stravování, poskytování nealkoholických nápojů na pracovišti, nepeněžní plnění ve formě možnosti používat rekreační, zdravotnická a vzdělávací zařízení, předškolní zařízení, závodní knihovny, tělovýchovná a sportovní zařízení nebo ve formě příspěvku na kulturní pořady a sportovní akce, příspěvek na penzijní připojištění, zaplacené pojistné na soukromé životní pojištění ...atd.

Příjmy ze zaměstnání tvoří jeden z pěti dílčích základů daně z příjmů fyzických osob. Tento dílčí základ se jmenuje „příjmy ze závislé činnosti a funkční požitky“ a týká se největšího počtu poplatníků, neboť v rámci něho se zdaňují mzdy a platy [1]. Příjmy ze závislé činnosti definuje Zákon o daních z příjmů jako „příjmy ze současného nebo dřívějšího pracovněprávního, služebního nebo členského poměru a obdobného poměru, v nichž poplatník při výkonu práce pro plátce příjmu je povinen dbát příkazů plátce“ [4]. Závislá činnost není vykonávána vlastním jménem a na vlastní účet poplatníka, ale dle pokynů toho, kdo příjem vyplácí.

Do *základu daně* vstupují příjmy ze závislé činnosti a funkční požitky + pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a pojistné na veřejné zdravotní pojištění hrazené zaměstnavatelem¹.

3.2.2 Osoby samostatně výdělečně činné

Poplatníkem je osoba samostatně výdělečně činná.

¹ Viz. kapitola 3.3 Sociální pojištění

Předmětem daně jsou veškeré příjmy z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti.

Na rozdíl od příjmů ze zaměstnání (ze závislé činnosti), se zde jedná se o příjmy plynoucí z nezávislé činnosti poplatníka. *Podnikáním* rozumíme činnosti, které podnikatel provádí vlastním jménem a na vlastní účet. Rozumíme jimi: příjmy ze zemědělské výroby, příjmy, ze živnosti, příjmy z jiného podnikání a podíly společníka veřejné obchodní společnosti a komplementáře komanditní společnosti na zisku. *Jinými samostatnými výdělečnými činnostmi* rozumíme příjmy z užití nebo poskytnutí průmyslového a jiného duševního vlastnictví a autorských práv a příjmy z výkonu nezávislého povolání. „Příjmy z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti“ tvoří další dílčí základ daně z příjmů fyzických osob [1].

Základ daně tvoří příjmy z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti snížené o výdaje na jejich dosažení, zajištění a udržení. Poplatník má dvě možnosti. Buď může příjmy snížit o skutečně dosažené a prokázané výdaje nebo může uplatnit výdaje paušálem (procentem z příjmů) [4]:

- a) 80 % z příjmů ze zemědělské výroby, lesního a vodního hospodářství,
- b) 60 % z příjmů ze živností řemeslných,
- c) 50 % z příjmů z ostatních živností,
- d) 40 % z příjmů z jiného podnikání podle zvláštních předpisů, z převodu a využití práv a z výkonu nezávislého povolání.

3.2.3 Stanovení daňové povinnosti

Odpočty

Získaný základ daně je třeba dále upravit a to tak, že od základu daně odečteme odpočty, které zákon nazývá *nezdanitelné části základu daně*. Odpočty se uplatňují v prokázané výši a patří mezi ně:

- úroky z úvěru na bytové potřeby (maximálně 300 000 Kč za zdaňovací období)

- dary na veřejně prospěšné účely (minimálně 1000 Kč, případně 2 % základu daně, maximálně 10 % základu daně)
- příspěvky na penzijní připojištění (příspěvky převyšující 6 000 Kč, maximálně 12 000 Kč za zdaňovací období)
- pojistné na životní pojištění (maximálně 12 000 Kč za zdaňovací období)
- úhrada za zkoušky ověřující výsledky dalšího vzdělávání (pro většinu poplatníků platí maximum 10 000 Kč za zdaňovací období)
- zaplacené členské příspěvky člena odborové organizace (do výše 1,5% zdanitelných příjmů, maximálně 3 000 Kč za zdaňovací období).

Následující dva odpočty mohou uplatnit pouze osoby samostatně činné, neboť souvisí s jejich činností [1]:

- daňová ztráta
- odpočet výdajů na výzkum a vývoj.

Sazba daně

Upravený základ daně vynásobíme *sazbou daně*, která je v současné době lineární a činí 15%.

Daňové slevy

Vypočtenou daň je dále možné snížit *slevami na daň*. Tvoří je [4]:

- ❑ sleva na poplatníka (24 840 Kč/rok)
- ❑ na invaliditu poplatníka (2 520 Kč / 5 040 Kč / 16 140 Kč dle stupně invalidity)
- ❑ sleva na studenta (4 020 Kč/rok)
- ❑ sleva na vyživovanou osobu:
 - na manželku (24 840 Kč/rok)

- na dítě (10 680 Kč/rok)

Sleva na poplatníka se uplatňuje v celé roční výši. Cílem této slevy je zajistit minimální nezdanitelný příjem pro každého poplatníka. Ostatní slevy je možné uplatnit v poměrné výši, v závislosti na splnění podmínek pro uplatnění v jednotlivých měsících. Sleva na vyživované dítě je navíc specifická tím, že se může stát zápornou daní, kterou pak nazýváme daňovým bonusem. Daňový bonus může činit maximálně 52 200 Kč/rok. Osoba samostatně výdělečně činná může navíc ještě uplatnit [1]:

- slevu na zaměstnance se zdravotním postižením (18 000 Kč)
- slevu na zaměstnance s těžším zdravotním postižením (60 000 Kč).

Výběr daně

Zaměstnanci daň hradí prostřednictvím záloh na daň sražené zaměstnavatelem. Zálohy zaměstnanců se velice blíží konečné dani, neboť poplatník má možnost uplatňovat slevy na daň již v průběhu roku. Konečnou výši daně spočítá poslední zaměstnavatel v daném zdaňovacím období nebo si ji spočítá sám poplatník v daňovém přiznání.

Osoby samostatně výdělečně činné hradí zálohy na daň podle výše poslední známé daňové povinnosti. Zálohy je povinna hradit osoba, jejíž poslední známá daňová povinnost byla vyšší než 30 000 Kč. Zálohy platí buď pololetně nebo čtvrtletně, v závislosti na výši poslední známé daňové povinnosti. Výpočet záloh přehledně zobrazuje následující tabulka.

Tabulka 1: Výpočet záloh na daň z příjmů fyzických osob

Interval poslední známé daňové povinnosti	Výše zálohy	Četnost záloh
<0 ; 30 000 Kč>	0 %	x
<30 001 ; 150 000 Kč>	40%	pololetně
<150 001 ; nekonečno>	25%	čtvrtletně

Zdroj: [1]

3.3 Sociální pojištění

Sociální pojištění má charakter daně, má však specifické rysy, kterými se od daně z příjmů odlišuje. Odlišuje se jednak tím, že ho nehradí pouze zaměstnanec, ale i zaměstnavatel za zaměstnance. Další rozdíl je v jeho účelovosti. Zatímco daň z příjmu je daní neúčelovou, sociální pojištění má charakter daně účelové. To znamená, že ve většině případů je předem předurčeno, co bude ze sociálního pojištění hrazeno.

Sociální pojištění se v České republice skládá ze čtyř subsystémů [1]:

- **veřejné zdravotní pojištění**
- **nemocenské pojištění**
- **důchodové pojištění**
- **státní politika zaměstnanosti**

Nemocenské a důchodové pojištění jsou dohromady označovány jako sociální zabezpečení.

Z veřejného zdravotního pojištění jsou hrazena věcná plnění plynoucí od poskytovatelů zdravotní péče pojištěncům. *Z nemocenského pojištění* je hrazeno nemocenské, ošetrovné, peněžitá pomoc v mateřství a vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství [5]. *Z důchodového pojištění* se hradí starobní důchody, invalidní důchody a pozůstalostní důchody (vdovský, vdovecký a sirotčí). Ze subsystému *státní politiky zaměstnanosti* je hrazena peněžitá podpora v nezaměstnanosti a aktivní politika zaměstnanosti. [1]

„Pojistné na sociální pojištění platí ti, kteří jsou účastníky jednotlivých subsystémů.“ [1] Systém je nastaven tak, že v první řadě jsou definovány osoby, které mají nárok na plnění z daného subsystému a následně je stanovena povinnost pro většinu těchto osob platit pojistné.

Veřejného zdravotního pojištění se účastní všechny osoby s trvalým pobytem v České republice a osoby, které jsou v České republice zaměstnány. Pojistné hradí *zaměstnanci, osoby samostatně výdělečně činné a osoby bez zdanitelných příjmů*. Okruh

účastníků veřejného zdravotního pojištění, tzv. pojištěnců, je podstatně širší než těch, kteří jsou povinni platit pojistné. Je tomu tak proto, že za některé skupiny osob platí pojistné stát. Stát hradí pojistné např. za nezaopatřené děti, poživatele důchodu z důchodového pojištění, příjemce rodičovského příspěvku, ženy na mateřské dovolené, uchazeče o zaměstnání a osoby celodenně osobně a řádně pečující alespoň o jedno dítě do sedmi let věku nebo nejméně o dvě děti do 15 let věku. [6]

Veřejné zdravotní pojištění se hradí zvolené zdravotní pojišťovně. Zaměstnanci i osoby samostatně výdělečně činné mají možnost vybrat si zdravotní pojišťovnu z následujících 11 pojišťoven [7]:

- 111 Všeobecná zdravotní pojišťovna ČR
- 201 Vojenská zdravotní pojišťovna ČR
- 205 Hutnická zaměstnanecká pojišťovna
- 207 Oborová zdravotní pojišťovna zaměstnanců bank, pojišťoven a stavebnictví
- 209 Zaměstnanecká pojišťovna Škoda
- 211 Zdravotní pojišťovna ministerstva vnitra ČR
- 213 Revírní bratrská pokladna, zdrav. pojišťovna
- 217 Zdravotní pojišťovna METAL-ALIANCE
- 222 Česká národní zdravotní pojišťovna
- 227 Zdravotní pojišťovna AGEL
- 228 Zdravotní pojišťovna MÉDIA

Sociálního zabezpečení a státní politiky zaměstnanosti jsou účastni zaměstnanci a osoby samostatně výdělečně činné. Počet účastníků sociálního zabezpečení a státní politiky zaměstnanosti je užší oproti počtu účastníků veřejného zdravotního pojištění. Zároveň pro tento systém platí, že všichni účastníci systému do něj musí přispívat. [1]

Pojistné na sociální zabezpečení a příspěvky na státní politiku zaměstnanosti se hradí jednou souhrnnou platbou na bankovní účet České správy sociálního zabezpečení. Jedná se o výjimečnou finančně správní instituci státní správy České republiky.

Tato bakalářská práce se zabývá pouze povinnými odvody zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných, proto se následující text bude zabývat pouze těmito dvěma skupinami plátců pojistného sociálního pojištění.

3.3.1 Zaměstnanci

Veřejné zdravotní pojištění

„Z hlediska *veřejného zdravotního pojištění* se za zaměstnance považuje osoba, která má příjmy ze závislé činnosti nebo funkční požitky.“ Existují však výjimky. Za zaměstnance se nepovažuje osoba, která má příjmy z dohody o provedení práce a osoba mající příjmy z příležitostného zaměstnání. [1]

Sociální zabezpečení a státní politika zaměstnanosti

„Za zaměstnance se z hlediska *sociálního zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti* považují osoby, které jsou činné v takovém pracovněprávním či jiném vztahu, který zakládá účast na nemocenském pojištění.“ Účast na nemocenském pojištění zakládají následující vztahy, které označujeme **zaměstnání**: pracovní nebo služební poměr, dohoda o pracovní činnosti, odměna za práci společníka společnosti s ručním omezeným, komanditisty nebo člena družstva, funkční požitky poslanců, senátorů ... atd. I zde platí několik výjimek, např. že výkon práce na základě dohody o provedení práce není považován za zaměstnání, tudíž nezakládá účast na nemocenském pojištění. Za zaměstnání se nepovažuje ani výkon funkce člena statutárního orgánu právnické osoby. [1]

Vyměřovací základ zaměstnance tvoří příjmy, které mu zúčtuje jeho zaměstnavatel v souvislosti s činností, která se považuje za zaměstnání. Příjmy, které nejsou předmětem daně z příjmů a příjmy, které jsou od daně z příjmů osvobozeny, nepatří ani do vyměřovacího základu sociálního pojištění.

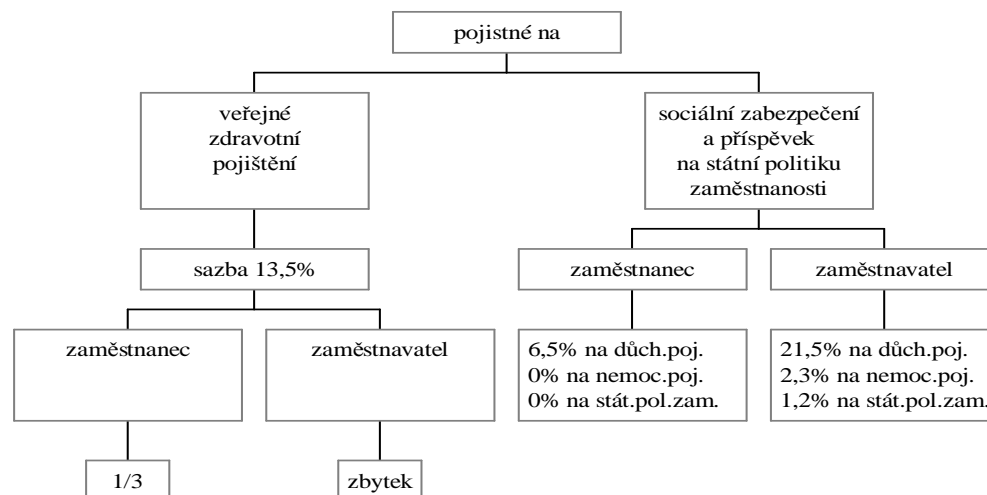
Minimální vyměřovací základ je stanoven pouze pro veřejné zdravotní pojištění a odpovídá minimální mzdě, která nyní činí 8 000 Kč. Minimální vyměřovací základ neplatí pro vybrané pojištěnce, např. pro osoby, za které je plátcem pojistného stát, osoby, které vedle zaměstnání vykonávají samostatnou výdělečnou činnost, pokud

z této činnosti odvádění zálohy na pojistné vypočtené alespoň z minimálního vyměřovacího základu stanoveného pro osoby samostatně výdělečně činné a také pro osoby, které celodenně osobně a řádně pečuje alespoň o jedno dítě do sedmi let věku nebo nejméně o dvě děti do 15 let věku. Tento výčet není úplný, ale vyjmenovává nejčastější případy. [9]

Maximální vyměřovací základ platí pro všechny účastníky jednotlivých subsystémů sociálního pojištění. Maximální vyměřovací základ odpovídá 48násobku průměrné mzdy za kalendářní rok. Průměrná mzda se spočítá vynásobením všeobecného vyměřovacího základu (stanoveného nařízením vlády pro účely důchodového pojištění za kalendářní rok, který o dva roky předchází kalendářnímu roku, pro který se průměrná mzda zjišťuje) a přepočítacího koeficientu (stanoveného také nařízením vlády pro úpravu tohoto všeobecného vyměřovacího základu). Maximální vyměřovací základ pro rok 2009 činí 1 130 640 Kč. [10]

Pojistné sociálního pojištění hradí jednak samotní zaměstnanci a zároveň zaměstnavatelé za své zaměstnance. Část hrazená zaměstnancem je sražena zaměstnavatelem z jeho mzdy, část hrazená zaměstnavatelem je zahrnuta do nákladů zaměstnavatele. Následující schéma zobrazuje výši sazeb pojistného jednotlivých subsystému.

Schéma 2: Sazby sociálního pojištění u zaměstnanců

Zdroj: [1], [8]

Ze schématu vyplývá, že zaměstnanec celkem do systému sociálního pojištění odvádí 11%. Zaměstnavatel odvádí 34%.

Rozhodným obdobím je u zaměstnanců kalendářní měsíc. Pojistné do všech subsystémů je povinen stanovit a odvést zaměstnavatel. Část hrazenou zaměstnancem srazí z jeho mzdy. Celkové pojistné je zaměstnavatel povinen odvést ve výplatní den. Není-li výplatní den stanoven, pojistné odvádí do 8 dne následujícího měsíce.

3.3.2 Osoby samostatně výdělečně činné

Veřejné zdravotní pojištění

Z hlediska *veřejného zdravotního pojištění* je osobou samostatně výdělečně činnou každá osoba, které má jakékoli příjmy z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti.

Sociální zabezpečení a státní politika zaměstnanosti

V první řadě je potřeba říci, že u osob samostatně výdělečně činných je (na rozdíl od zaměstnanců) primární účast na důchodovém pojištění. **Subsystémů důchodového pojištění a státní politiky zaměstnanosti** jsou účastny osoby samostatně výdělečně činné, které mají příjmy z činností, na které je vyžadováno zákonné oprávnění (živnostníci, společníci veřejné obchodní společnosti a komplementáři a také osoby vykonávající činnosti na základě zvláštního zákona, např. tlumočníci) a osoby, které zákonné oprávnění nepotřebují, ale čestně prohlásí, že činnost, ze které mají příjmy, provádějí soustavně (osoby vykonávající soustavnou činnost, např. profesionální sportovci, osoby mající příjmy z činností na základě autorského zákona a osoby mající příjmy z převodu a využití průmyslových práv).

Nemocenského pojištění se osoby samostatně výdělečně činné účastní dobrovolně.

Samostatná výdělečná činnost může být vykonávána jako *hlavní* nebo *vedlejší činnost*. Je-li vykonávána jako hlavní činnost, osoba samostatně činná musí být účastna důchodového pojištění, i když nedosáhla zisku nebo je ve ztrátě. Je-li účastna důchodového pojištění, musí zároveň hradit příspěvek na státní politiku zaměstnanosti.

Rozhodne-li se osoba samostatně výdělečně činná být dobrovolně účastna nemocenského pojištění, může tak učinit pouze za předpokladu, že je zároveň účastna důchodového pojištění. Jiný postup není možný. [1]

Vyměřovací základ pro všechny subsystemy činí 50% rozdílu mezi příjmy ze samostatné výdělečné činnosti a výdaji na jejich dosažení, zajištění a udržení. Pro výdaje, které lze od příjmů odečíst platí stejná pravidla jako pro stanovení daně z příjmů z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti.

Stejně jako u zaměstnanců, tak i u osob samostatně výdělečně činných je stanoven *minimální a maximální vyměřovací základ*.

Rozhodným obdobím je u osob samostatně výdělečných osob a z toho je potřeba vycházet i při stanovení minimálních a maximálních vyměřovacích základů.

Minimální VZ² pro veřejné zdravotní pojištění = počet měsíců x 0,5 x průměrná mzda

Minimální VZ pro sociální zabezpečení = počet měsíců x 0,5 x 0,5 x průměrná mzda

Maximální VZ pro veřejné zdravotní pojištění = 48 x průměrná mzda

Maximální VZ pro sociální zabezpečení = počet měsíců x 4 x průměrná mzda

Za počet měsíců dosadíme počet měsíců, během kterých byla vykonávána samostatná výdělečná činnost. Nezahrnujeme měsíce, ve kterých byla-li osoba samostatně výdělečně činná celý měsíc v pracovní neschopnosti a pobírala nemocenské dávky. Pro jasnější představu stanovíme vyměřovací základy pro rok 2009:

Minimální VZ pro veřejné zdravotní pojištění = 12 x 0,5 x 23 555 = 141 330 Kč

Minimální VZ pro sociální zabezpečení = 12 x 0,5 x 0,5 x 23 555 = 70 665 Kč

² Vyměřovací základ

Maximální VZ pro veřejné zdravotní pojištění = $48 \times 23\,555 = 1\,130\,640$ Kč

Maximální VZ pro sociální zabezpečení = $12 \times 4 \times 23\,555 = 1\,130\,640$ Kč

Vypočtený, případně minimální vyměřovací základ se vynásobí stanovenými sazbami pojistného. Přehled sazeb zobrazuje následující schéma.

Schéma 3: Sazby sociálního pojištění osob samostatně výdělečně činných

Zdroj: [1], [8]

Ze schématu vyplývá, že osoba samostatně výdělečně činná povinně odvádí 42,7% vyměřovacího základu.

Dobrovolné nemocenské pojištění se odvádí minimálně z dvojnásobku částky, která je rozhodná pro účast zaměstnanců na nemocenském pojištění. V roce 2009 tedy minimálně z částky 4 000 Kč. [11]

Sociální pojištění se platí prostřednictvím měsíčních záloh, nejpozději do osmého dne následujícího měsíce. Po uplynutí kalendářního roku, ve kterém osoba samostatně výdělečně činná vykonávala samostatnou výdělečnou činnost, se podává Přehled o příjmech a výdajích ze samostatné výdělečné činnosti a úhrnu záloh na pojistné. Přehled se podává zvlášť České správě sociálního zabezpečení a zvlášť zdravotního pojišťovně, u které je osoba samostatně výdělečně činná pojištěna. Přehledy je třeba podat nejpozději do jednoho měsíce od data, do kterého je povinnost podat Přiznání k dani z příjmů fyzických osob. Přehled slouží k vyrovnání zaplacených záloh v uplynulém roce a pro stanovení záloh na další kalendářní rok. Případný

nedoplatek na sociální zabezpečení je třeba uhradit do 8 dnů od posledního dne lhůty pro podání přehledu. Nedoplatek na veřejné zdravotní pojištění je třeba uhradit do 8 dnů od posledního dne lhůty pro podání Přiznání k dani z příjmů fyzických osob. Z předchozí věty vyplývá, že došlo k legislativní chybě. Zákonodárci stanovili dřívější termín pro platbu než pro podání samotného přehledu. [1]

4 Výsledky práce

Empirická část bakalářské práce je věnována dvou oblastem. První část porovnává povinné odvody zaměstnance a osoby samostatně výdělečně činné při dosažení stejných příjmů. Druhá část empirické části otvírá otázku sjednocení povinných odvodů.

4.1 Porovnání povinných odvodů zaměstnance a osoby samostatně výdělečně činné

Je výhodnější být zaměstnancem nebo osobou samostatně výdělečně činnou? Na tuto otázku není jednoduchá odpověď. Tato kapitola je zaměřena na porovnání povinných odvodů osoby, která vykonává práci jako zaměstnanec a osoby, která vykonává stejnou činnost jako osoba samostatně výdělečně činná.

Hlavním předpokladem je, že obě osoby dosahují stejného příjmu, tzn. že hrubý příjem zaměstnance se rovná příjmu osoby samostatně výdělečně činné po odečtení výdajů. Některé činnosti lze vykonávat s minimálními náklady, jiné jsou více kapitálově náročné. Pro zjednodušení budeme vycházet z předpokladu, že výdaje dosahují 50% příjmů. Aby byly odvody porovnatelné, bylo pro komparaci zvoleno období jednoho kalendářního roku.

Srovnání vychází z těchto skutečností:

- Roční hrubý příjem zaměstnance činí 360 000 Kč, což odpovídá měsíčnímu hrubému příjmu ve výši 30 000 Kč.
- Příjem ze živnosti za zdaňovací období činí 720 000 Kč. Výdaje osoby samostatně výdělečně činné se rovnají 50% dosažených příjmů. Osoba se neúčastní dobrovolného nemocenského pojištění.

Obě osoby uplatňují slevu na poplatníka, daňové zvýhodnění na jedno dítě a základ daně snižují o úroky z úvěru na bytové potřeby ve výši 20 000 Kč.

4.1.1 Povinné odvody zaměstnance

Zaměstnanec si za zdaňovací období vydělal 360 000 Kč hrubého. Je vhodné poznamenat, že náklady zaměstnavatele na tohoto zaměstnance činily 482 400 Kč, neboť náklady na zaměstnance tvoří hrubá mzda zaměstnance + pojistné na sociální pojištění hrazené zaměstnavatelem za zaměstnance.

Z tabulky 2 vyplývá, že celkové povinné odvody zaměstnance se rovnají částce 73 440 Kč a zaměstnanec dosáhl čistého příjmu ve výši 286 560 Kč.

Zaměstnavatel za zaměstnance zaplatil pojistné odpovídající částce 122 400 Kč.

Zajímavá je také informace, že do „státního rozpočtu“ bylo celkem zapláceno 195 840 Kč.

Tabulka 2: Výpočet povinných odvodů zaměstnance

Hrubý příjem zaměstnance		360 000
Veřejné zdravotní pojištění 1/3 z 13,5%	hradí zaměstnanec (celkem 6,5%)	16 200
Důchodové pojištění 6,5%		23 400
Nemocenské pojištění 0%		0
Státní politika zaměstnanosti 0%		0
Veřejné zdravotní pojištění 2/3 z 13,5%	hradí zaměstnavatel (celkem 34%)	32 400
Důchodové pojištění 21,5%		77 400
Nemocenské pojištění 2,3%		8 280
Státní politika zaměstnanosti 1,2%		4 320
Základ daně		482 400
Nezdanitelná část základu daně		20 000
Upravený základ daně		462 400
Daň z příjmů 15%		69 360
Sleva na poplatníka		24 840
Sleva na dítě		10 680
Daň z příjmů po slevách		33 840
Čistý příjem zaměstnance		286 560

4.1.2 Povinné odvody osoby samostatně výdělečně činné

Osoba samostatně výdělečně činná dosáhla za zdaňovací období příjmů ve výši 720 000 Kč. Výdaje tvořily 50% příjmů, tedy 360 000 Kč.

V tabulce 3 jsou vyčísleny jednotlivé povinné odvody. Celková výše těchto povinných odvodů představuje částku 92 340 Kč. Osoba samostatně výdělečně činná dosáhla čistého příjmu 267 660 Kč.

Tabulka 3: Výpočet povinných odvodů osoby samostatně výdělečně činné

Příjem ze živnosti	720 000
Výdaje (50%)	360 000
Vyměřovací základ	180 000
Veřejné zdravotní pojištění 13,5%	24 300
Důchodové pojištění 28%	50 400
Nemocenské pojištění 1,4%	0
Státní politika zaměstnanosti 1,2%	2 160
Základ daně	360 000
Nezdanitelná část základu daně	20 000
Upravený základ daně	340 000
Daň z příjmů 15%	51 000
Sleva na poplatníka	24 840
Sleva na dítě	10 680
Daň z příjmů po slevách	15 480
Čistý příjem osoby samostatně výdělečně činné	267 660

4.1.3 Vyhodnocení

V první řadě je zajímavé porovnat výši finančních prostředků, které plynou do „státního rozpočtu“ ze zaměstnání a ze samostatné výdělečné činnosti. Zatímco ze zaměstnání do „státního rozpočtu“ plyne 195 840 Kč, ze samostatné výdělečné činnosti je to pouze 92 340 Kč.

Ještě než začneme hodnotit výhodnost zaměstnání a vykonávání samostatné výdělečné činnosti, podívejme se na podíl jednotlivých povinných odvodů vůči celkové sražené částce. U zaměstnance (které jsou hrazeny dohromady zaměstnancem a zaměstnavatelem) pojistné na sociální pojištění tvoří 82,7% celkových odvodů, daň zbylých 17,3%. U osoby samostatně výdělečně činné pojistné na sociální pojištění tvoří 83,2%, daň zbylých 16,8%. Podíly jednotlivých odvodů jsou u obou osob téměř stejné.

Nyní přejdeme k hodnocení našeho příkladu. Při hrubém příjmu zaměstnance 360 000 Kč a příjmu osoby samostatně výdělečně činné 720 000 Kč a nákladech ve výši 50% příjmů hradí vyšší celkové povinné odvody osoba samostatně výdělečně činná (92 340 Kč > 73 440 Kč). Osoba samostatně výdělečně činná dosahuje i nižšího čistého příjmu (267 660 Kč < 286 560 Kč). V tomto konkrétním případě je výhodnější být zaměstnancem.

Představme si ale situaci, že by skutečné výdaje osoby samostatně výdělečně činné byly místo 360 000 Kč pouze 200 000 Kč. Jelikož existuje možnost využití paušálních výdajů (ve většině případů ve výši 50% příjmů), povinné odvody by se nezměnily a čistý příjem osoby samostatně výdělečně činné by rázem stoupl o 160 000 Kč. Z této skutečnosti je zřejmé, že hodně závisí na velikosti skutečných výdajů.

Na rozhodnutí, zda-li být zaměstnancem či osobou samostatně výdělečně činnou, má velký vliv i existence minimálních vyměřovacích základů, které jsou stanoveny pro osoby samostatně výdělečně činné. Minimální vyměřovací základ pro veřejné zdravotní pojištění činí 141 330 Kč, tzn. že minimální pojistné na veřejné zdravotní pojištění je 19 080 Kč. Minimální vyměřovací základ pro sociální pojištění činí 70 665 Kč, tzn. že minimální pojistné na sociální pojištění je 20 635 Kč (19 787 Kč na důchodové pojištění a 848 Kč na státní politiku zaměstnanosti). Celkové minimální odvody odpovídají částce 39 715 Kč. Kvůli minimálním vyměřovacím základům, není vykonávání samostatné výdělečné činnosti výhodné při nízkých příjmech z této činnosti (po odečtení výdajů).

Roli hrají i další faktory. Mezi ně patří například odhad výdajů na dosažení, zajištění a udržení příjmů. Osoba samostatně výdělečně činná může své výdaje

odhadovat, jejich přesnou výši však zjistí až na konci roku. V průběhu roku může dojít k nárůstu plánovaných výdajů a zároveň se mohou objevit výdaje mimořádné. Je zde riziko, že předpokládané výdaje budou vyšší a vykonávání samostatné výdělečné činnosti se přestane vyplácet.

Dalším faktorem je administrativní náročnost spojená s vykonáváním samostatné výdělečné činnosti. Zatímco zaměstnanec po odvedení své práce nemá již žádné další povinnosti, osoba samostatně výdělečně činná je zodpovědná za výpočet a platbu svých povinných odvodů. Výdaje může uplatňovat buď paušálem nebo je uplatňovat v jejich skutečné výši, z toho vyplývá povinnost vést účetnictví nebo daňovou evidenci. Tuto činnost může vykonávat sama nebo ji zadat jinému subjektu, který se na tuto činnost specializuje. Není-li osoba samostatně výdělečně schopná stanovení své daňové povinnosti a dalších odvodů, musí počítat s dalšími dodatečnými náklady.

Dalším faktorem je riziko, které je s výkonem samostatné výdělečné činnosti spojeno. Osoba samostatně výdělečně činná si musí sama shánět zakázky, jednat s dodavateli, řešit nezaplacené faktury...apod. Zaměstnanec je těchto starostí ušetřen.

Jak je vidět nestačí zohledňovat pouze finanční hledisko, ale i ostatní faktury, které mají také svůj významný vliv.

4.2 Sjednocení povinných odvodů

Odborná veřejnost se již delší dobu zabývá otázkou sjednocení jednotlivých povinných odvodů. Touto otázkou se zabývala i doc. Ing. Alena Vančurová, Ph.D. ve svém příspěvku „Možnosti a meze integrace pojistného sociálního pojištění a daně z příjmů fyzických osob“ v roce 2006 [12]. Toto téma je stále aktuální. Bývá i součástí předvolební kampaně jednotlivých politických stran.

Sjednocení povinných odvodů by přineslo velké zjednodušení. Především by došlo ke snížení administrativní zátěže daňových subjektů, resp. účastníků pojištění. Konkrétně osoby samostatně výdělečně činné musí v současné době podávat dva Přehledy o příjmech a výdajích a zároveň podávat Přiznání k dani z příjmů fyzických

osob na finanční úřad. Velké zjednodušení by přinesl jeden formulář, který by sloužil ke stanovení všech platných odvodů, a pro který by byla logicky stanovena jednotná lhůta pro jeho podání.

Co se týče splatnosti jednotlivých odvodů, nejjednodušší by bylo nastavení opět jednotné splatnosti pro všechny odvody.

V plánu je také zřízení úřadu, který by sjednotil činnosti finančních úřadu a okresních správ sociálního zabezpečení. Daňový poplatník by většinu svých povinností vyřídil na jednom místě.

Samozřejmostí by byla nyní ne příliš využívaná elektronická komunikace s úřadem.

Se stanovením jednoho procenta z příjmů, které by v sobě zahrnovalo všechny povinné odvody, nemůžeme počítat. I když představa by to byla velice krásná, ale zas tak jednoduchá tato problematika není.

Jednotlivé povinné odvody (až na daň) mají své určení, proto je pojistné do jednotlivých subsystémů vybíráno zvlášť. Na příklad pojistné na veřejné zdravotní pojištění plyne jednotlivým zdravotním pojišťovnám a je z něj následně hrazena zdravotní péče. Pravdou však je, že vybrané pojistné nekryje všechny potřebné výdaje. Stát přispívá do systému veřejného zdravotního pojištění nejen za státní pojištěnce, ale zároveň doplácí chybějící prostředky v systému. Právě v tomto případě je na místě otázka, zda-li má smysl, aby byl systém veřejného zdravotního pojištění vyčleněn, když ho stát musí dotovat z daní. Toto je jen jeden příklad. Jedná se o složitou problematiku, která vyžaduje analýzu všech možných variant.

Je tedy pouze otázkou času, kdy ke sjednocení povinných odvodů dojde.

5 Závěr

Povinné odvody snižují příjem zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných. Ať se nám to líbí nebo ne. Tak to prostě je, bylo a bude. Vybrané prostředky jsou následně použity na výdaje státního rozpočtu, hrazení zdravotní péče, výplaty jednotlivých důchodů, nemocenského, ošetrovného, peněžité pomoci v mateřství, vyrovnávacího příspěvku v těhotenství a mateřství, peněžité podpory v nezaměstnanosti a na tzv. aktivní politiku zaměstnanosti.

V literární rešerši jsou objasněny jednotlivé pojmy a pravidla platná pro stanovení povinných odvodů. Z literární rešerše vyplývá, z jakých příjmů a kolik je zaměstnanec a osoba samostatně výdělečně činná povinna odvést finančnímu úřadu, správě sociálního zabezpečení a zdravotní pojišťovně.

V empirické části byla položena otázka, zda-li je výhodnější být zaměstnancem či osobou samostatně výdělečně činnou. Vyplývalo, že na tuto otázku neexistuje jednoznačná odpověď. Roli hraje více faktorů.

Jedním z důvodů, proč lidé pracují nebo vykonávají samostatnou výdělečnou činnost, je dosahování příjmů k uspokojování svých potřeb. Čím vyšší příjem osoba dosáhne, tím více svých potřeb uspokojí. Z tohoto výroku plyne, že jedním z faktorů je finanční stránka. Porovnávali jsme zaměstnance s ročním hrubým příjmem 360 000 Kč a osobu samostatně výdělečně činnou s příjmem 720 000 Kč a skutečnými výdaji ve výši 50%. Oba dva subjekty uplatňovali slevu na poplatníka, daňové zvýhodnění na jedno dítě a základ daně snižovali o zaplacené úroky z úvěru na bytové potřeby. Ačkoli oba dva subjekty dosáhli stejných hrubých příjmů, čistý příjem zaměstnance byl o 18 900 Kč vyšší. Z tohoto srovnání vychází, že při výše zadaných příjmech a výdajích je výhodnější nechat se zaměstnat.

Jakmile zadání příkladu, konkrétně výdaje osoby samostatně výdělečně činné, změníme, výsledek je diametrálně odlišný. Představme si situaci, že skutečné výdaje činily pouze 200 000 Kč, tzn. o 160 000 Kč méně. Osoba samostatně výdělečně činná logicky nebude uplatňovat tyto výdaje v jejich skutečné výši, ale uplatní výdaje

paušálem 50% (procentem z příjmů). Čistý příjem osoby samostatně výdělečně činné se okamžitě zvýší o 160 000 Kč. Díky této změně zadání jsme zjistili, že samostatná výdělečná činnost je výhodná v situaci, kdy osoba dosahuje minimálních nákladů. Je však oproti zaměstnanci ve výhodě proto, že si ze svých příjmů může odečíst výdaje ve výši 50%, ačkoliv jich ani nedosáhla.

Toto doporučení neplatí vždy. Neplatí zejména pokud osoba samostatně výdělečně činná dosahuje nízkých příjmů, a to z důvodu existence minimálních vyměřovacích základů na straně sociálního pojištění. Je-li vyměřovací základ osoby samostatně výdělečně činné nižší než 141 330 Kč, veřejné zdravotní pojištění musí odvádět z této částky. Pro důchodové, nemocenské pojištění a státní politiku zaměstnanosti činí minimální vyměřovací základ 70 665 Kč. Pro daň z příjmů není minimální daňový základ stanoven.

Nelze tedy učinit jednoznačný závěr. Je třeba spočítat obě varianty a teprve pak učinit rozhodnutí.

Při rozhodování jsou zvažovány i ostatní faktory. Patří mezi ně především riziko spojené s podnikáním, administrativní zátěž, ale také větší svoboda, kterou osoba samostatně výdělečně činná má.

V závěrečné části empirické části byla zmíněna možnost sjednocení povinných odvodů. Tuto variantu by určitě uvítali všichni daňoví poplatníci. Došlo by ke snížení jejich administrativní zátěže zejména samostatně výdělečných osob, které si své povinné odvody stanovují sami a také sami zajišťují jejich úhradu.

6 Seznam literatury

1. VANČUROVÁ, ALENA a LÁCHOVÁ, LENKA. *Daňový systém 2008 aneb učebnice daňového práva*. Deváté aktualizované vydání. Praha: 1.VOX a.s., 2008. 319 s. ISBN 978-80-86324-72-2
2. WEBEROVÁ, JANA. Pojistné veřejného zdravotního pojištění v kontextu časového vývoje. In *Sborník konference „Veřejné finance“*. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2008
3. VANČUROVÁ, ALENA. Nutnost zpřísnění kritérií pro evidenci příjmů jednotlivců. In *Sborník konference „Veřejné finance“*. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2007
4. Česko. Zákon č. 586 ze dne 18. 12. 1992 o daních z příjmů. In *Sbírka zákonů České republiky*, 1992.
5. Ministerstvo práce a sociálních věcí [on-line]. *Dávkový systém nemocenského pojištění*. [cit. 2009-04-13]. Dostupné z <<http://www.mpsv.cz/cs/7>>.
6. Česko. Zákon č. 48 ze dne 28. 3. 1997 o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů. In *Sbírka zákonů České republiky*, 1997.
7. Ministerstvo zdravotnictví České republiky [on-line]. *Zdravotní pojišťovny*. [cit. 2009-04-13]. Dostupné z <<http://www.mzcr.cz/Pages/332-zdravotni-pojistovny.html>>
8. Česká správa sociálního zabezpečení [on-line]. *Sazby pojistného*. [cit. 2009-04-13]. Dostupné z <<http://www.cssz.cz/cz/pojistne-na-socialni-zabezpeceni/vyse-a-platba-pojistneho/sazba-pojistneho>>.
9. Česko. Zákon č. 592 ze dne 20. 11. 1992 o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění. In *Sbírka zákonů České republiky*, 1992.
10. Česko. Nařízení vlády č. 365 ze dne 22. 9. 2008, kterým se pro účely důchodového pojištění stanoví výše všeobecného vyměřovacího základu za rok 2007 a výše přepočítacího koeficientu pro úpravu všeobecného vyměřovacího základu za rok

2007 a upravují částky pro stanovení výpočtového základu. In Sběrka zákonů České republiky, 2008.

11. Česko. Zákon č. 187 ze dne 14. 3. 2006 o nemocenském pojištění. In Sběrka zákonů České republiky, 2006.
12. VANČUROVÁ, ALENA. Možnosti a meze integrace pojistného sociálního pojištění a daně z příjmů fyzických osob. In *Sborník konference „Veřejné finance“*. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2006